

1. Syllabus begrippen altijd vertalen in eigen woorden (economische begrippen altijd vertalen).
2. BBP = economische groei = BBP = economische groei..... Het meest voorkomende begrip dat vertaald moet worden. BBP vertaal je altijd. Dus wordt in de vraag gesteld waarom een hoog consumentenvertrouwen tot een hoge economische groei leidt, dan vertaal je beide begrippen (consumentenvertrouwen en BBP), waarbij in je antwoord je het begrip "BBP stijgt" zet
3. Vertalen van dubbele begrippen in eigen taal:
 - a. **Gedwongen solidariteit** = (deel 1) de overheid dwingt werknemers AOW premie te betalen (deel 2) zodat ouderen iets hebben om van te leven / verzorg worden.
4. Begrippen die uit twee woorden, beide woorden uitleggen.
 - a. **Uitgestelde belastingheffing** = (deel 1) de overheid leent nu omdat ze een tekort heeft (deel 2) waardoor toekomstige generaties meer belasting moeten betalen / de schuld moeten opbrengen.
5. Veel begrippen hebben in zichzelf twee kanten. Denk aan de **overheidsbegroting (B-O), de lopende rekening (E-M) en de betalingsbalans (lopende rekening en kapitaalrekening)** Bij vragen hierover altijd beide elementen beschrijven. Als een element niet verandert, benoem dat dan.
6. Ook twee kanten: Vraag en aanbod. Verandert de vraag, het aanbod, of verschuift de vraaglijn of de aanbodlijn: altijd formuleren dat "**bij dezelfde prijs**" de vraag/het aanbod afneemt of juist toeneemt.
7. Elastisch of inelastisch:
 - a. een goed is inelastisch omdat de gevraagde hoeveelheid **minder sterk verandert dan** de prijsverandering
 - b. een goed is elastisch omdat de gevraagde hoeveelheid **sterker verandert dan** de prijsverandering
 - c. hoe groter het getal van de prijselasticiteit hoe gevoeliger mensen zijn voor een prijsverandering. $E_v = -0,3$ levert dus een lagere prijsgevoeligheid op dan $E_v = -0,5$
8. Negatieve externe effecten: altijd formuleren dat een negatief extern effect (bijvoorbeeld milieuvervuiling) **gepaard gaat met maatschappelijke kosten** (in geld uitdrukken zoals ziektekosten betaald door alle Nederlanders samen via de premies), of dat deze maatschappelijke kosten niet in de prijs van het product zijn opgenomen.
9. Conjunctuur:
 - a. Altijd redeneren via krappe of ruime arbeidsmarkt: het aanbod kan uitbreiden omdat de bezettingsgraad/productiecapaciteit (ruime arbeidsmarkt) nog niet bereikt is.
 - b. Lange termijn: aanbod kan niet meer uitbreiden omdat de bezettingsgraad/productiecapaciteit (krappe arbeidsmarkt) bereikt is. Er ontstaat inflatie omdat lonen hard gaan stijgen (met als gevolg weer: kostprijs per product stijgt en vervolgens verslechterd saldo (E-M))
10. Conjunctuur: vergeet desgevraagd niet de oorzaak van inflatie te formuleren: "bereiken bezettingsgraad (dus verkrapping arbeidsmarkt), waardoor de lonen harder stijgen dan de arbeidsproductiviteit, waardoor de kostprijs per product zal stijgen".
11. De overheidsbegroting (B-O) (en dus de staatsschuld) wordt altijd aan beide kanten beïnvloedt door de conjunctuur (zorg dat je de automatische stabilisator van werkloosheidsuitkeringen in dit kader kunt uitleggen)
12. Een gevangen dilemma. Altijd formuleren of er wel of niet sprake is van een dominante strategie van beide partijen **en** of partijen suboptimaal uitkomen of niet.
13. Bewijsvoering van de dominante strategie altijd doen op basis van de getallen in de matrix, omdat winst / verlies, etc. de strategie van een partij bepaalt. Streepjes zetten is niet genoeg.
14. Averechtse selectie: altijd beredeneren via de goede risico's (vertrekken) en de slechte risico's (blijven) **waardoor** de verzekeraar voor hoge kosten komt / de winst daalt
15. Moral hazard: altijd formuleren dat men onvoorzichtig wordt met spullen **omdat** men toch verzekert is (ook in andere contexten altijd de redenatie via "omdat" beschrijven)
16. Probleem van de AOW: vergrijzing. Vergrijzing is de **relatieve** verandering van het aantal ouderen ten opzichte van het aantal werkenden.

17. Ruilen over de tijd Of intertemporele ruil altijd formuleren dat:
- Consumptie of koopkracht worden verplaatst in de tijd door sparen of lenen
 - En dat het gevolg in de toekomst is dat de koopkracht stijgt door rente (sparen) of daalt door rente en aflossingen (lenen)
18. Bij een verbandenschema altijd de verbanden uitleggen, en niet simpelweg het verband uit het schema opschrijven. Voorbeeld:

Vraag: wat is het verband tussen A en B?

```

    graph LR
      A[A conjunctuur] -- "+" --> B[B vraag naar arbeid]
      B -- "+" --> C[C inflatie]
  
```

Veel gegeven antwoord: Hoe hoger de conjunctuur hoe hoger de vraag naar arbeid.

Je hebt met zo'n antwoord het schema alleen maar in taal verandert. Daar gaat dus een streep door. Je zult de relatie moeten beschrijven en weer synoniemen voor de begrippen moeten gebruiken. Een voorbeeld van een correct antwoord:

Als de vraag naar goederen en diensten toeneemt (conjunctuur verbeterd) dan zullen bedrijven meer produceren en dus meer arbeiders nodig hebben. De vraag naar arbeid zal dus stijgen.

Oefen voor jezelf de relatie tussen A en C (drie begrippen uitleggen dus).

Overzicht van belangrijkste vragen tijdens examens:

- Domein D:
 - Of een opgave over volkomen concurrentie, of een opgave over onvolkomen concurrentie
 - Een vraag over marktvormen zit er altijd in.
 - Bijna altijd een koppeling met negatieve externe effecten / maatschappelijke kosten
 - Een elasticiteit wordt heel vaak gevraagd.
 - Prijsdiscriminatie komt eens in de paar jaar terug.
- Domein E.
 - Of een opgave over pensioenen en AOW, of een opgave over de overheid die leent en de staatsschuld.
 - Bijna altijd een vraag waarin je het begrip ruilen over de tijd moet uitleggen: nieuwe programma noemt dit beslag leggen op de consumptie en de productie (maak het concreet aan de hand van de context)
- Domein F
 - Is volledig speltheorie geworden. Zie verwachting docent.
- Domein G
 - Is weinig van over dan het risico van uitlenen van geld en het onderpand. Dat wordt dan ook veel gevraagd.
 - Verzekeren is belangrijk. De begrippen asymmetrische info / averechtse selectie / moreel wangedrag zitten er altijd in (2 van de 3, maar vaak ook alle drie). Ook risico aversie wordt vaak gevraagd.
- Domein H
 - De lorenz curve wordt eens in de paar jaar gevraagd
 - Nivelleren / denivelleren zit er standaard in
 - Primair inkomen / Y / herverdeling zit er standaard in

- Brede welvaart zal vermoedelijk via het groene BBP worden getoetst
- De laatste jaren wordt veel de inkomstenbelasting getoetst. Ik verwacht dat nu weer, inclusief (de)nivelleren en primaire / secundaire inkomens.
- De kringloop is de afgelopen jaren 1x getoetst. Ik verwacht deze niet direct, en zo wel, beperkt in vragen.
- Domein I
 - Inflatie / cpi wordt altijd gevraagd. Inflatie/deflatie koppelen aan de arbeidsmarkt (ruim/krappe) en aan conjunctuur.
 - Het onderdeel werkloosheid (eigenlijk domein H) zal gekoppeld worden aan een specifieke markt (volkomen concurrentie / natuurlijke werkloosheid / human capital) of aan het hele land (conjunctuur / werkloosheid berekenen / conjuncturele werkloosheid)
 - (E-M) Internationale handel argumenten voor protectie / concurrentiepositie / kostprijs per product / multinationals, kun je verwachten. Door het schrappen van het onderdeel wisselkoersen is daar nu meer ruimte voor.

Verwachting van de docent ivm het nieuwe programma:

- Het nieuwe onderdeel werkloosheid / flexibele schil wordt gekoppeld aan
- Werkloosheidsoorten zit er met grote zekerheid in. Vermoedelijk gekoppeld aan conjunctuur (conjuncturele werkloosheid) en/of human capital (structurele werkloosheid)
- Werkloosheid berekenen is een grote kanshebber. Ken de formule.
- De arbeidsmarkt kan in het marktmodel worden gegoten (volkomen concurrentie) en bevroegd worden.
- Flexibele schil kan worden bevroegd.
- Er wordt geen gevangen dilemma gevraagd, maar een ultimatum game met de spelboom en een sequentieel spel.
- Brede welvaart zal vermoedelijk via het groene BBP worden getoetst
- Het onderdeel belasting inning en soorten belastingen is de afgelopen jaren al vaker getoetst. Dit onderdeel is nu officieel opgenomen. Ik verwacht een opgave over inkomstenbelasting / directe / indirecte belastingen en/of btw/accijns/etc.
- Het onderdeel multinationals en handelsstromen / investeringsstromen en kennisstromen (domein I) acht ik een goede kanshebber om terug te komen op het examen. Vermoedelijk als onderdeel van het examen.
- Omdat wisselkoersen zijn geschrapt zal de relatie met het buitenland vermoedelijk via de lopende rekening (E-M) en/of internationale handel en/of internationale concurrentiepositie en/of multinationals worden getoetst.

Begrippenkader.

Er is een serie begrippen die de examenmaker (bijna) jaarlijks toetst. Het gaat dan om:

Nivelleren / denivelleren / primaire of secundaire inkomens / asymmetrische informatie / averechtse selectie / moreel wangedrag (moral hazard) / inflatie / conjunctuur / BBP / rente / elasticiteit

Er is een hele serie begrippen die de examenmaker om de zoveel jaar toetst. Door die begrippen te kennen kun je behoorlijk wat punten bij elkaar sprokkelen. Dan gaat het om:

Verzonken kosten / free riders gedrag / subtituut / complementair / collectieve goederen / ruilen over de tijd / prijsdiscriminatie